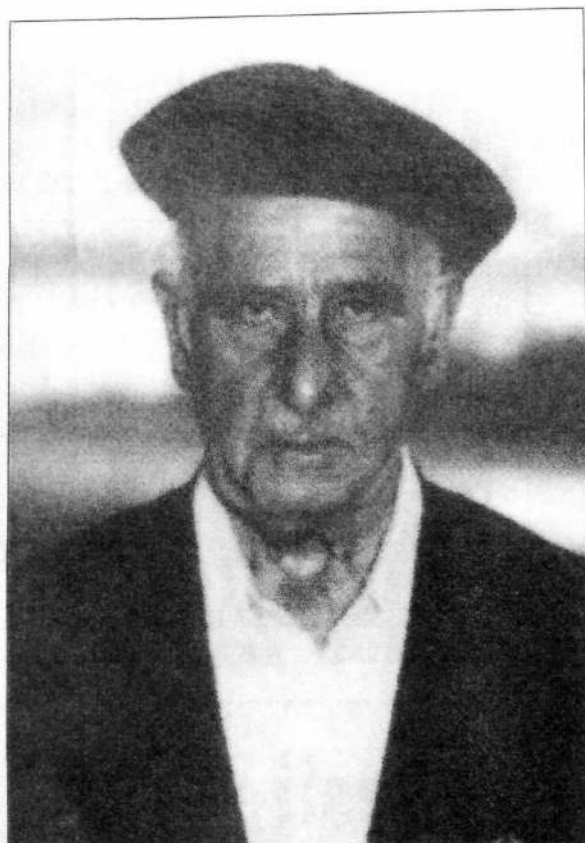

Salbador Zapirain "Ataño" joan zaigu

Erreteriko Bordazar baserrian sortua zen Salbador Zapirain Ezeiza, bere idazkietan "Ataño" bezala hain ezaguna genuen idazlea. Bere azken urteak igaro dituen Hondarribian hila da, 87 urte zituela, 2000. urteko urtarrilaren 2an.

Joxe bere aita eta osaba Juan Kruz bertsolariak zituen eta, berak ere, bere lehen ekintzak bertsolari gisa eman zituen. Hala ere, berandu baina oso kementsu hasi zen euskaraz hizlaur idazten eta ete-nik gabe jarraitu du heriotzara arte.

Gaztetxo zelarik sartu zen Saturraranen eta Gasteizko seminarioan jarraituz apezgai. Han ezagutu zituen M. Lekuona eta J.M. Barandiaran irakasleak. Baina Filosofia ikasketen bigarren urtean utzi zuen seminarioa.

Zortzi anai zituen eta 1936an gerra-zibila hasi zelarik, bi anai gudariekin joan zirelako, Bordazar baserriko famili guziaz atxilotu zuten. Lehenik San Markosen eta gero Ondarretan egon zen Ataño.

Han ezagutu zituen bere lehen ezbeharrak, abertzaleak zirelako bi anai fusilatu zituztenean, eta bera ere noiz hilgo zuten zain. Gero Iruñeko San Kristobalen jarraitu behar izan zuen, eta bertatik ihes egitea gertatu zenean ere heriotzatik hurbil ikusi zuen bere burua. Zenbait urte presondegian egin ondotik itzuli zen baserrira.

Ez zuen inorentzat gorrotorik eta handik laster, gogozko zuen fede zintzoari jarraituz, Kaputxinoen ordena hautatu zuen eta Donostian, Lekarotzen eta Hondarribiko komentuetan, lego mailan, oso apal emango zuen bere bizitza eredugarria.

Haurtzaro eta gaztaroaren oroitzapenetan bere aitaren berriak ere idatzi zituen *Txantxangorri kantaria* (1979) deritzan liburuan eta ondotik zetorren *Txori* (1981), hitzaurrean Antonio Zabalak zioen bezala, "Txori esaten zioten mutil gazte baten gertaerak eta ibillerak eskaintzen dizkigu. Gai ori nundik duan, lenengo atalean ederki adierazten digu: txikitan su ondoan entzuna

omen du, garai artan euskal sukaldeetan olako asko kontatzen zan eta”.

Gero, presondegiko urte ilun bezain tristeetan oinarriturik *Espetxeko negarrak* (1984) eta *Zigorpean* (1985). Bi liburu hauen erreseñak eskaini nituen Egan aldizkarian, 1986ko 3-4 zenbakiaren 210-213. orrialdeetan. Han nioen bezala: “Ataño”, liburu hauen egilea, maleziarik gabeko gizona nonbait, eta esperientzia izugarriak bizitzera iritsi zena. Heriotzara kondenaturik. Berak zioenez: “...utziak izan ginalako, al zutenen partetik. Naï zutenak, berriz, ezin zitezken”. Gauero atea noiz joko, patiora atera eta paretaren kontra afusillatuak izateko. Gauero, hots berdina: “Está usted liberado, prepárese”, esaldi maltzurra entzuteko beldurrez, gezurrezko dei horren ondorena bai zen heriotza.

Sineskaitz zaio hiltzaileak katolikoak izatea, eta salatzailea auzoa edo ahaidekoa: “*Homo homini lupus* esan zuenak, bazekien, nik orain arte ez bezala, gizonen griñaren berri. Neri ere ederki erakutsi zidatek orain”. Eta horrela joango zen ilusioak galduz. Zeren, berak aitortzen duenez: “Beren sasoirik onenean, hogeitazortzi eta ogeitaz bederatzirterekin, joan itun erru gabeko nere bi anaiak”. Bigarren liburu horregatik nioen: “Gerrateko kronika gisa idatzi direnetan, berrogei urtetan, alde batekoak baizik ez dute izan zerbait idazteko aukera eta diktaduraz bukatzean ongi zela bestaldekoengandik ere kontatzeko bizi direnak zerbait esatea. Eta hau izan da Atañoen bete beharra.

Han zen, San Kristobalen, 1938ko maiatzaren 22ko ihesa gertatu zenean. Kapitulu hori du bizienetakoa. Hori eta horren ondorioz datozen eraso eta ihesaren biharamuna. Ihesaren ondotik, afusillamentuez gainera neurri gogorrek hartu zituzten. Hortaz zerbait bagenekien, han ziren zenbaiti ahoz entzuna. Oroitzen naiz, besteak beste, Fernando Zuloaga eibartar medikua (Inazio pintorearen iloba) han preso zelarik bere ofizioa nolabait betetzen zuela preso eta eri zirenen alde. Hala ere, zeldan zituen liburu guziak kendu zizkiotela. Bat baizik ezin omen zen eduki eta hauta zezala. Berak, eskuartean beharrezko zitzaion *Consultorio médico*-ren bi tomoak eskatu eta bat bakarrik eman, “Cuando lea el primero ya le daremos el segundo” esanaz. Halakoak ziren beren ustez zibilizazioa zekartenak. Ongi zioen Ataño: “Militar haien

joera, jolasean dabiltzan umetxo batzuenan. Zoritzarrez, umekeri gaixtoa”.

Handik Orduñako presondegira aldatu zuten “Ataño”. Libertatean jartzeak etorri ziren garaian ere politikak dira bere kontaerak, gailego bakar soil hura atera zenekoa adibidez, hainbeste denbora kartzelan eman ondorean nora joan etzekiela: “Nora joango nauk? Emaztea bi aurrekin utzi utzita sartu niñun; geroztik beste bi jaio dituk”. Edo kartzelako bikario hark uste zuena, San Pedroetan askatasuna izango zutela agintzeaz, zeruko ate zaina bazen kartzelakoan ere ikusterik izango zuelakoan. Maila horretara jeisten bai zuten apostolua ere.

Kartzeletik irtetzean Orduñako geltokian artzai karlista bati entzuna ere ez zen txarra: “Zuek eta gu, beste katolikorik etzegok España'n”. Pentsa, hil da gero, salda bero.

Horien ondotik bizitzaren oroitzapenezko beste hauek argitaratu zituen, *Eltzaorra* (1985) eta *Odolkutsua* (1986).

Gero, aurreko liburuokin ikustekorik duten eleberrigintzari eman zion, lehena Hondarribian oinarritua da, nekazari eta arrantzale giroan, izenburuz *Maitasunaren lanak* (1988) deritzana. Ondotik, gorrotoen aurka, *Maite itzazute etsaiak* (1989) bere kristautasun garbiaren lekuko, *Aztia usnari* (1990) eta *Azkeneko saskigileak* (1991). Gure jatorriaren etorkizunez berakin zituen zalantzak eta, galderazko izenburuz, beste honako hau eman zuen, *Nora goaz?* (1994), honako bertso honekin hasten zuena:

Lurraren pujak bideak itxi

orain iñor ez baidabil,

garai bateko gurdibidea

ezin igarorik nabil.

Endalar, sasi ta piñupean

baserri xar bat or urbil,

ez txakur-zaunka, ez aur-jolasik,

ez bei marru, ez iskanbil,

bakar ta utsa nere sortetxe

maitea ain dago ixil.

Baina, 1994ko urtarrilaren 14an berebiziko omenez Hondarribiko Udalak seme-kuttun gisa hartu zuen, ohorerik ez zitzaion faltatu, eta Juan Antonio Letamendiak urte bereko maiatzean egin zion elkarriketa bikain bat argitaratu zuen Hondarribia aldizkari honen 53. zenbakiaren 25-27. orrialdeetan.

Lotsaren iges (1995) deritzan eleberria ordea, ezkongaberik haurdun gelditu zen neska gaztearen zori-txar errugarria du gai.

Hor ez ziren bukatzen bere lanak, zeren horien ondotik datoz beste batzuk ere: *Askatasun billa* (1999) eta, agian, liburugintzan hainbeste lagundu dion Antonio Zabalarari esker, laster izango omen dugu *Gorrotoa ondareztat* deritzan idazlana ere. Horrez gainera, Ebanjelioen arabera eginiko Jesusen bizitzazko bertsoak ere laster izango omen ditugu.

Denok dugu zer ikasirik hain bihotz oneko idazlea-rengandik. Emaitza oparoa benetan gure gizonak utzi diguna, bere hizkera herrikoi jatorrez da eta kontaera bikaineko trebesiaren jabe zen. Bere liburuetan hainbeste lekukotasun utzi digun Ataño nekez ahaztuko zaigu euskaldunon bihotzetan.

Ondo erakutsi du bake-bidez zenbat egin genitzaken. Eta ondo merezia zuen urtarril honen 3an Amuteko kaputxinoek bere arimaren alde hain egoki eskaini zituzten hiletak. Goian bego.

JUAN SAN MARTIN

**eukeni
optika**

- BEGIEN AZTERKETA
- KONTAKTUZKO LENTEAK
- BEGIEN ENTRENAMENDUA
- GRADUAZIOA, KONTROLA ETA BERRIKUSTEA
- PRESIO INTRAOKULARREN AZTERKETA

San Pedro 57
Tel. 943 64 38 05
20280 HONDARRIBIA

ARRAUN ELKARTEA GIMNASIOA

Aerobic / fitness, Musculación, Masajes
Alquiler y almacén de piraguas
Gimnasia Mantenimiento
Gimnasia Terapéutica
Sauna gratuita

HERRIKO GIMNASIO EDERRENA!!!

Hondarribia Arraun Elkartea ▪ Tel. 943 64 01 61 ▪ 20280 HONDARRIBIA

FS
oto istema

**ARGAZKIAK
ORDU BETEAN**

Itsasargi 3
Tel. 943 64 57 65
20280 HONDARRIBIA

ENDANEA

lore eta landare
mintegia

ENDANEA Baserria ▪ Tel. 943 64 17 10 ▪ 20280 HONDARRIBIA